

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Η φιλοσοφία είναι σύνθετη λέξη από το ρήμα *φιλέω-ώ* [= αγαπώ, επιδοκιμάζω, συνηθίζω] και το ουσιαστικό *σοφία* [= ευφυΐα, δεξιότητα, εμπειρία σε κάποια τέχνη, ορθή κρίση, φρόνηση, πρακτική και πολιτική σύνεση, γνώση των επιστημών, μάθηση, παιδεία]. Οι λέξεις "φιλόσοφος" και "φιλοσοφία" εμφανίζονται στην ελληνική γραπτή παράδοση τον 6^ο αιώνα π.Χ.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Στον Όμηρο και στον Ησίοδο απαντώνται απλά οι λέξεις "σοφός" και "σοφία", που σημαίνουν την ικανότητα ή την αρμοδιότητα στο επάγγελμα, όπως ο καλός τεχνίτης, ο καλός νομοθέτης. Ο άνθρωπος που γνωρίζει να κυβερνά είναι σοφός και σοφιστής. Τον 6^ο με 7^ο π.Χ. αιώνα αναδύεται στις δημοκρατικές πόλεις της Ιωνίας, με την πλούσια αστική τάξη, ο όρος **φιλοσοφία** για να δηλώσει το ζήλο και την τάση για μάθηση και γνώση.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Η φιλοσοφία γεννήθηκε από την ανάγκη και επιδίωξη του ανθρώπου να μάθει και να εξηγήσει τον κόσμο, να αναζητήσει την αρχή του, ορίζοντας συνάμα και τη θέση του μέσα στον πλησίον του.

Μια εσωτερική ορμή ώθησε τον άνθρωπο να αναζητήσει τη σύσταση του κόσμου, διαμορφώνοντας με τη βοήθεια του νου μια γενική εικόνα, μια κοσμοθεωρία και κοσμοερμηνεία.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Γίνεται σαφές ότι δεν είναι δυνατόν να δώσουμε έναν αποκλειστικό ορισμό στη φιλοσοφία, αλλά υπάρχει μια ποικιλία ορισμών που απαντώνται στα εγχειρίδια φιλοσοφίας και στα φιλοσοφικά λεξικά. Για να δώσει κάποιος τον ορισμό της φιλοσοφίας θα πρέπει εξ αρχής να λάβει υπόψη του ορισμένες ιστορικές προϋποθέσεις και συνάμα να εξετάσει τη σχέση της φιλοσοφίας με τις επιμέρους επιστήμες.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Α. Στους φιλοσόφους της Ιωνίας η φιλοσοφία εμφανίζεται ως μια γενική και καθολική επιστήμη, με την οποία οι φιλόσοφοι επιχειρούν να εξηγήσουν και να ερμηνεύσουν τον κόσμο από μια αρχική φυσική ουσία, όπως το νερό, τη φωτιά, το άπειρο, κ.ά. Στις θεωρίες τους αναμείγνυαν πολλά πράγματα μαζί από διάφορες περιοχές και μη συμβατά, όπως π.χ. τους αριθμούς με τους ζωντανούς οργανισμούς, τα φυσικά με τα ηθικά φαινόμενα κ.ά.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Β. Στην Αρχαία Ελληνική φιλοσοφία χάνεται βαθμιαία σε κάποιο βαθμό ο αρχικός στόχος της επιστήμης, που ήταν η γνωριμία με τη φύση. Το κοσμολογικό περιεχόμενο αντικαθίσταται από το ανθρωπολογικό, το οποίο πραγματεύεται τις εσωτερικές δραστηριότητες του ατόμου, τη βούλησή του και την προσωπική κρίση του. Στα χρόνια του Σωκράτη και των σοφιστών φιλόσοφος ήταν ο κάτοχος της γνώσης σε θέματα του πρακτικού βίου και εξαιτίας αυτού θεωρούνταν επιτυχημένος και χρήσιμος.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η ταύτιση της φιλοσοφίας με την επιστήμη και όχι με τις επιμέρους επιστήμες, βασίζεται στο γεγονός ότι στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό υπάρχει ενιαίο επιστητό, και επομένως εσωτερική ενότητα ανάμεσα στις επιστημονικές γνώσεις. Έτσι, αν και η φιλοσοφία διαφοροποιείται από τις επιμέρους επιστήμες, οδηγεί στη γνώση, στην επιστήμη.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ο Πλάτωνας, διαχωρίζοντας τους όρους "φιλοσοφία" και "σοφία", που μέχρι τότε ήταν συνώνυμοι, και τονίζοντας για πρώτη φορά το χαρακτηριστικό γνώρισμα του *φιλείν* που είναι η ένδεια, το οποίο ταυτόχρονα εξέλαβε και ως επιθυμία, θεωρεί τη φιλοσοφία ως την επιδίωξη της γνώσης που δεν κατέχουμε, τη στόχευση της γνώσης της αληθινής πραγματικότητας, που είναι ο κόσμος των αρχετύπων, "ιδεών". Η επιστήμη των "ιδεών" στον Πλάτωνα ονομάζεται "Διαλεκτική».

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ό,τι ο Πλάτωνας ονομάζει φιλοσοφία ο Αριστοτέλης το ονομάζει "πρώτη φιλοσοφία", δηλαδή την επιστήμη που διερευνά τις αρχές των όντων. Επιπλέον, ο Αριστοτέλης προβαίνει στη διάκριση της φιλοσοφίας, την οποία ονομάζει "θεωρία" από τις επιμέρους επιστήμες, τις οποίες αποκαλεί "πρακτικές" ή "ποιητικές" και οι οποίες υπηρετούν τον άνθρωπο στην καθημερινή ζωή.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Γ. Γνώρισμα της Ελληνιστικής περιόδου, όπως και της Ρωμαϊκής, είναι η πολυμάθεια και η διαμόρφωση των ειδικών επιστημών. Γίνεται επιτακτική η ανάγκη για μια φιλοσοφία που θα εγγυόταν στον άνθρωπο την ευτυχία και το πρόβλημα διευρύνεται, καθώς η συνοχή της ελληνικής ζωής σταδιακά διαλύεται και η λαϊκή θρησκεία υφίσταται μια λατρευτική και αξιολογική υποβάθμιση. Η φιλοσοφία καλείται να ανταποκριθεί στις ταραχές που προκλήθηκαν από τους μονάρχες των ελληνιστικών χρόνων, διαμορφώνοντας ένα αίσθημα ασφάλειας, ένα αίσθημα ταυτότητας και ηθικής καθοδήγησης για το άτομο.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Δ. Σε αυτή την κατεύθυνση στράφηκε και η φιλοσοφία των ρωμαϊκών χρόνων. Έχει περιεχόμενο με ηθικό χαρακτήρα και διακρίνεται για την ολοκληρωτικά ατομική τάση της ηθικής. Σε σημείο τέτοιο που το ιδεώδες του σοφού ανθρώπου ήταν εκείνο του οποίου η γνώση καθιστούσε τον κάθε άνθρωπο ενάρετο και ευτυχισμένο, καθώς γνωρίζει να αποδεσμεύεται από τον εξωτερικό κόσμο και να αναζητά την ευδαιμονία στον εαυτό του, αποφεύγοντας τα πάθη και επιδιώκοντας την εσωτερική γαλήνη.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ε. Στην αλεξανδρινή και ρωμαϊκή εποχή η φιλοσοφία, όπως και ολόκληρος ο Ελληνισμός, είχαν χαρακτήρα εθνικό, ο οποίος όμως με την επέκταση του Αλεξάνδρου στην Ανατολή και με τη ρωμαϊκή εξάπλωση στη Δύση έλαβε βαθμιαία χαρακτήρα κοσμοπολίτικο. Η ελληνική φιλοσοφία στην επαφή της με την Ανατολή συνδέεται με τις θρησκευτικές και μυθικές δοξασίες.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Σκοπός της φιλοσοφίας είναι να απαλλάξει τον άνθρωπο από την ύλη και να τον υψώσει από το γήινο στον ουράνιο-πνευματικό κόσμο. Τη θέση του ορθού λόγου, λαμβάνει η κάθαρση και η άσκησις ως καταστάσεις που προετοιμάζουν για την ανύψωση στην ανώτερη αλήθεια, το θείο. Αυτή τη διδασκαλία εκφράζουν οι **Νεοπλατωνικοί φιλόσοφοι**, που αντιλαμβάνονται το "φιλοσοφείν" ως εσωτερική μελέτη της ψυχής, τη "φιλοσοφία" ως έκφραση ζωής και το "φιλόσοφο" ως τον πνευματικό οδηγό των ανθρώπων, που με τις απόψεις του θα επιδράσει στην πολιτική και κοινωνική ζωή.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Στ. Στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία και κυρίως κατά τους τελευταίους αιώνες κυριάρχησαν τρεις πολιτιστικοί παράγοντες: ο Γνωστικισμός, ο Ιουδαϊσμός και ο Ελληνισμός. Με αυτούς συμβιώνει ο νεοεμφανιζόμενος Χριστιανισμός, άλλοτε αφομοιώνοντας στοιχεία του περιβάλλοντος και άλλοτε συγκρουόμενος με ιδέες συγκρητιστικών κινήματων, όπως αυτό του Γνωστικισμού, ο οποίος θεωρώντας την ύλη κατώτερη και το πνεύμα ανώτερο, νοητό και άφθαρτο, υποστήριζε τη σύμμιξη των δύο πραγματικοτήτων μεταξύ τους.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ο Ιουδαϊσμός, απορρίπτοντας το χριστιανικό κήρυγμα, έμεινε πιστός στην παράδοσή του και στο Νόμο και αντιπαρατέθηκε στη συνέχεια της ιστορικής εξέλιξής του στο Χριστιανισμό. Ο Χριστιανισμός κατόρθωσε να αφομοιώσει δυναμικά στοιχεία τόσο από τον Ιουδαϊκό όσο και από τον Ελληνικό κόσμο. Επιδίωξε μια αριετή στέρεη αφομοίωση, ώστε να μην αλλοιωθεί το περιεχόμενο της διδασκαλίας του, καθώς παράλληλα είχε να αντιμετωπίσει και τις ειδωλολατρικές αντιλήψεις, παρά το γεγονός ότι αυτή η λαϊκή θρησκεία εξέπνεε.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ο Χριστιανισμός δίνει νέο αξιολογικό περιεχόμενο στη "φιλοσοφία" και στο "φιλόσοφο", το οποίο χαρακτηρίζει το Μεσαίωνα και κυρίως τη Βυζαντινή περίοδο. Σύμφωνα με τους Πατέρες, φιλοσοφία θεωρείται η άσκηση προς την τελειότητα και κατεπένταση ο φιλοσοφικός βίος ταυτίζεται με το μοναχικό.

Ζ. Στο Βυζάντιο η φιλοσοφία ισοδυναμεί με τη μοναστική ζωή και άσκηση και ο φιλόσοφος ασχολείται με την καθαρή φιλοσοφία, που ταυτίζεται με την αγάπη και ανύψωση στο θεό.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

- Η. Στους μέσους βυζαντινούς χρόνους τα όρια μεταξύ φιλοσόφου και σοφού εξαφανίζονται. Ο φιλόσοφος είναι δάσκαλος κάθε είδους σοφίας για τη ζωή και την ηθική.
- Θ. Στη μεσοβυζαντινή και υστεροβυζαντινή περίοδο ο όρος απομακρύνεται από την αρχική σημασία του, εφόσον δηλώνει κάθε μορφωμένο και σοφό, αντιδιαστέλλοντάς τον προς τον αναλφάβητο. Καθ' όλη τη διάρκεια της Βυζαντινής περιόδου στον όρο "φιλόσοφο" ενυπάρχουν και η αρχαία σημασία, δηλαδή ο ανήκων στο χώρο της γνώσης της επιστήμης, αλλά και εκείνη που αντιπροσωπεύει το χριστιανικό βίο, δηλαδή τη ζωή του μοναχού.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

I. Στην αρχή των νέων χρόνων, στον αιώνα των Φώτων, ο όρος φιλοσοφία φαίνεται να παρουσιάζει μεγαλύτερα προβλήματα, καθώς εισάγεται στο χώρο του Διαφωτισμού. Στην Ελλάδα η φιλοσοφία λαμβάνει νόημα εριστικό, γεγονός που αποδεικνύεται και από το χαρακτηρισμό της ως "υγιαίνουσας", "αληθούς" και "υγιούς" φιλοσοφίας. Η "υγιής" φιλοσοφία δίνει προτεραιότητα στην ηθική φιλοσοφία, με το περιεχόμενο που της προσέδωσε ο Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός, ο οποίος έστρεψε το ενδιαφέρον του στην ανθρώπινη διάσταση, αναγνωρίζοντας το δικαίωμα του ανθρώπου για επείγεια ευτυχία.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΙΑ. Αντίστοιχα στην Ευρώπη η φιλοσοφία ξεχωρίζει και αποκτά ιδιαίτερο νόημα με το χαρακτηρισμό της ως **Νεωτερική**, με σκοπό να αναφανεί η άρνηση απέναντι στην αυθεντία των Αρχαίων και η αποδοχή της αυτονομίας της σκέψης, αναδεικνύοντας ως σύνθημά της το ερευνητικό πνεύμα και συνάμα την εμπιστοσύνη του νέου ανθρώπου προς τον εαυτό του.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Ο ορισμός της φιλοσοφίας μεταβάλλεται με το χρόνο, ανάλογα πάντα με τις ιστορικές συνθήκες που επηρεάζουν την εξελικτική διαδικασία του ανθρώπινου λόγου, ο οποίος διερχόμενος από το στάδιο του δογματισμού και του σκεπτικισμού φτάνει στην κριτική αυτογνωσία. Προς αυτή την κατεύθυνση η φιλοσοφία εκφράζει κάθε εποχή και δεν ανεξαρτητοποιείται από τα δεδομένα της.

Η σχέση της Φιλοσοφίας με την Επιστήμη

Η επιστήμη, αν και είναι διαφορετική από τη φιλοσοφία, πάντα ενέχει την ανάγκη για την ύπαρξη μιας φιλοσοφικής θεωρίας ως το απαιτούμενο συμπλήρωμά της. Η σχέση φιλοσοφίας και επιστήμης διέπεται από δύο άξονες, οι οποίοι εμπλέκονται μεταξύ τους και χαρακτηρίζουν τη σχέση τους αφενός ως συμπληρωματική και αφετέρου ως αντιθετική.

- Αυτή η σχέση προσδιορίζει και τα βασικά γνωρίσματα και των δύο, τα οποία έχουν ως εξής:

Η σχέση της Φιλοσοφίας με την Επιστήμη

α. Οι επιστήμες είναι εμπειρικές και έχουν ως αντικείμενό τους μια επιμέρους περιοχή του κόσμου (γεγονότα που αφορούν στη φύση ή στην ιστορία, γλώσσες, καλλιτεχνικά δημιουργήματα κ.ά.). Κατά συνέπεια η γνώση που λαμβάνουμε από τις έρευνές τους είναι μερική και όχι καθολική. Ο άνθρωπος όμως ως νοούν υποκείμενο πάντα επιδιώκει και θέλει να έχει ολοκληρωμένες γνώσεις για την καθολική εικόνα του κόσμου, σύμφωνα με την οποία ρυθμίζει τις πράξεις του. Αυτό δηλώνει ότι ο καθένας έχει τη δική του κοσμοθεωρία, φιλοσοφία.

Η σχέση της Φιλοσοφίας με την Επιστήμη

β. Οι επιμέρους επιστήμες δε δίνουν απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα και κυρίως σε όσα αφορούν στον ίδιο τον άνθρωπο και στις σχέσεις με τους συνανθρώπους του. Δεν απαντούν σε θέματα που αφορούν στην ανθρώπινη ψυχή. Αντιθέτως, η φιλοσοφία στρέφεται κυρίως στον ψυχικό κόσμο, έχοντας ως πυρήνα της την ηθική, τη στιγμή που οι επιστήμες επικεντρώνονται στον υλικό κόσμο. Μέσα από αυτή την αντίθεση η φιλοσοφία αναδεικνύεται απαραίτητο συμπλήρωμα της επιστήμης για ηθικούς και κοινωνικούς λόγους.

Η σχέση της Φιλοσοφίας με την Επιστήμη

γ. Τα ηθικά και τα κοινωνικά προβλήματα με τα οποία ενασχολείται η φιλοσοφία, βοηθώντας και καθοδηγώντας κατά κάποιο τρόπο τις ανθρώπινες πράξεις και το ανθρώπινο αυτοπροαίρετο, δίνουν το προβάδισμα στη φιλοσοφία, η οποία καθίσταται απαραίτητη στα πρακτικά και ηθικά ζητήματα.

Η σχέση της Φιλοσοφίας με την Επιστήμη

δ. Η ίδια η επιστήμη από την υφή της προκαλεί την αναγκαιότητα της συμπλήρωσής της από τη φιλοσοφία, εφόσον η γνώση που προσφέρει είναι μερική. Επίσης, από τις διάφορες επιμέρους επιστήμες προκαλούνται ερμηνευτικά χάσματα, τα οποία μπορούν να καλυφθούν από μια γενική θεώρηση την οποία προσφέρει η φιλοσοφία. Από τη θέση αυτή η φιλοσοφία με κύριο όργανό της τον ανθρώπινο νου αποτελεί το ενωτικό μέσο της γνώσης, η οποία στις επιμέρους επιστήμες, όπως αστρονομία, φυσιολογία κ.ά., είναι ως εξειδικευμένη διασκορπισμένη.

Η σχέση της Φιλοσοφίας με την Επιστήμη

ε. Οι επιμέρους επιστήμες, εξαιτίας της ερευνητικής τάσης του ανθρώπινου πνεύματος απέναντι στα πράγματα και στα φαινόμενα, εξετάζουν το αντικείμενό τους με μια συγκεκριμένη μέθοδο και από μια ορισμένη οπτική γωνία. Πρέπει να επισημάνουμε τη διαφορά του επιμέρους της επιστήμης από το καθόλου της φιλοσοφίας. Η πρώτη δε δίνει απαντήσεις σε μεταφυσικά προβλήματα, διότι τότε παρεικλίνει από τη μέθοδό της, η οποία στηρίζεται κυρίως στην παρατήρηση και το πείραμα.

Η σχέση της Φιλοσοφίας με την Επιστήμη

Τα ερωτήματα σχετικά με την αρχή και το τέλος του κόσμου και του ανθρώπου τα εξετάζει η φιλοσοφία, η οποία δεν έχει αυστηρά επιστημονική-ερευνητική μέθοδο και αποπειράται να δώσει ερμηνευτικές απαντήσεις. Με αυτό το δεδομένο η φιλοσοφία θεμελιώνει εκείνες τις προϋποθέσεις των οποίων την εγυρότητα δεν μπορούν να αποδείξουν οι επιμέρους επιστήμες με τη μέθοδό τους, αλλά όμως μπορούν να βασιστούν στις κανονιστικές προτάσεις τους, για να μελετήσουν τα θέματά τους.

Η σχέση Φιλοσοφίας και Θρησκείας

A. Η φιλοσοφία ασχολείται με τον αισθητό κόσμο, η θρησκεία με την εξ αποκαλύψεως αλήθεια, με τη γνώση γύρω από την ουσία του Θεού, με την κοινωνία του ανθρώπου με το Θεό. Η φιλοσοφία αναζητά την αρχή του κόσμου, η θεολογία την έχει δεδομένη και αυτή είναι ο Θεός. **B.** Η φιλοσοφία πηγάζει από την αυστηρή θεωρητική ανάγκη και εξετάζει τα πράγματα, έχοντας ως όργανό της τη νόηση, τη λογική. Η θρησκεία είναι ανάγκη θεωρητική αλλά και πρακτική, καθώς με τις κανονιστικές αρχές της συντελείται ο συναγελασμός της γνώσης με την αλήθεια.

Η σχέση Φιλοσοφίας και Θρησκείας

Η φιλοσοφία εργάζεται με μέσα επιστημονικά, δηλαδή έννοιες, ανάλυση, επιχειρήματα, υποθέσεις. Αντίθετα, η θρησκεία με εικόνες και σύμβολα. Δεχόμενη τη σχετιότητα της κτίσης την θεάται τυπολογικά. Στο πλαίσιο της χριστιανικής θεολογίας συναντάται το φαινόμενο της μεθόδου. Διττή η θέση της θεολογικής επιστήμης ή της θεολογικής γνωσιολογίας, η οποία συνδέθηκε με τη γνώση της θύραθεν λεγόμενης σοφίας, καθώς χρησιμοποίησε τη μέθοδο της φιλοσοφίας, προκειμένου να επιτύχει τη φυσική γνωσιολογία που αφορά στη γνώση περί της κτιστής πραγματικότητας.

Η σχέση Φιλοσοφίας και Θρησκείας

Η δεύτερη μέθοδος, δηλαδή η χαρισματική θεολογία, πρόκειται για πνευματική γνώση, που αποκτάται με τη διδασκαλία του Αγίου Πνεύματος και τη χάρη του, ως πνευματική εμπειρία και βίωση, με την οποία καθίσταται εφικτή η σχετική και αληθινή γνώση για το Θεό. Η γνώση αυτή, καθώς και η λειτουργία της χαρισματικής θεολογίας, δεν μπορεί να εξηγηθεί με τη φιλοσοφική μέθοδο.

Η σχέση Φιλοσοφίας και Θρησκείας

Η σκοποθεσία της φιλοσοφίας προσανατολίζεται στην κατοχή και τον εμπλουτισμό της διάνοιας με τη γνώση, ενώ η θρησκεία έχει τελικό σκοπό την τελείωση του ανθρώπου και την υπαρξιακή ενότητά του, υπό όρους αγιότητας προσεγγίζοντας τις έσχατες υπερφυσικές κανονικότητες.

Η σχέση Φιλοσοφίας και Θρησκείας

Όλα τα ανωτέρω δείχνουν τη συγγένεια αλλά και τη βασική διαφορά που χωρίζει τη φιλοσοφία από τη θρησκεία, καθώς ο χαρακτήρας της φιλοσοφίας είναι να προσεγγίζει και να κατανοεί ό,τι ανήκει στην περιοχή με τη νόηση.

Η θρησκεία επεκτείνεται πέρα από τη νόηση, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιεί το συναίσθημα, τη φαντασία, την πίστη, την υπερφυσική εμπειρία, τις παραβολές και την αποκάλυψη.

Η σχέση της Τέχνης με τη Φιλοσοφία

Στην τέχνη την προτεραιότητα έχει η αισθητική συγκίνηση, ενώ όλες οι άλλες ψυχικές δυνάμεις, το συναίσθημα, η βούληση και η νόηση ενώνονται μεταξύ τους για την κατάνκτηση της εν λόγω συγκίνησης. Παράλληλα, στον καλλιτέχνη κυριαρχεί η φαντασία. Με αυτή την μεταλογική κατάσταση σκιαγραφεί στο νου του ο ποιητής το υπέροχο και ασύλληπτο κάλλος, την ιδέα του αγαθού, η οποία στον Πλάτωνα είναι αχώριστη από το *Καλό*.

Η σχέση της Τέχνης με τη Φιλοσοφία

Η θεωρία των "ιδεών" του Πλάτωνα, επί της οποίας οικοδομείται ο κοσμολογικός και οντολογικός στοχασμός του, είναι βασική αφετηρία για τη συγγένεια της τέχνης με τη φιλοσοφία, εφόσον μάλιστα η ιδέα του αγαθού, του ωραίου και του υψηλού καθίσταται η οντολογική συνθήκη για την ύπαρξη όχι μόνο του αντικειμένου αλλά του ωραίου αντικειμένου.

Η σχέση της Τέχνης με τη Φιλοσοφία

Οι επιδράσεις της μεταφυσικής και αισθητικής φιλοσοφίας του Πλάτωνα και των Νεοπλατωνικών υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικές στη Βυζαντινή φιλοσοφία και τέχνη, καθώς οι Βυζαντινοί διανοητές υιοθέτησαν επιλεκτικά απόψεις των Ελλήνων φιλοσόφων και κυρίως την ορολογία τους, την οποία εύστοχα προσαρμοσαν στην κοσμολογική και αισθητική αντίληψή τους.

Η σχέση της Τέχνης με τη Φιλοσοφία

Με τον υπερβατικό ρεαλισμό του Πλάτωνα, του Πλωτίνου και των μεταγενεστέρων Νεοπλατωνικών συγκροτήθηκε μια αυστηρή μεταφυσική θεωρία για το κάλλος.

Ο Πρόκλος με συστηματικό τρόπο δείχνει ότι το κάλλος έχει την υπόστασή του στο μεταφυσικό κόσμο. Ο Πλωτίνος και αμεσότερα ο Πρόκλος προετοιμάζουν για τη Βυζαντινή αισθητική την πορεία προς το Υψηλό, το Θεό, που αποτελώντας την πηγή της αληθινής ωραιότητας και το οντολογικό ιδίωμα των μεταφυσικών αρχών, παρέχει στα φυσικά όντα τη δυνατότητα μέθεξης και επικοινωνίας.

Η σχέση της Τέχνης με τη Φιλοσοφία

Τα τελευταία χρόνια, και αφού προηγήθηκε η κριτική θεωρία του Κάντ, δια της οποίας αποδείχθηκε η δυνατότητα ισονομικής διάκρισης και άλλων αισθητικών κατηγοριών ειπός του ωραίου, παρατηρείται μια γενική τάση που χαρακτηρίζεται από τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος της αισθητικής από την αφηρημένη περιοχή της έννοιας του ωραίου στην περιοχή της καλλιτεχνικής πραγματικότητας. Θα λέγαμε μια μετατόπιση από τον ιδεαλισμό στο ρεαλισμό.

Η σχέση της Τέχνης με τη Φιλοσοφία

Η μετατόπιση αυτή εδράζεται στο γεγονός ότι η καλλιτεχνική πραγματικότητα αποτελεί το υπόστρωμα κάθε αισθητικής που επιδιώκει να έχει φιλοσοφικές προεκτάσεις και θεωρείται ότι υποκινεί ένα φιλοσοφικό στοχασμό επί του αντικειμενικού αισθητικού δεδομένου, δηλαδή του καλλιτεχνικού έργου.

Η σχέση της Τέχνης με τη Φιλοσοφία

Η εξέλιξη αυτή δε μειώνει τη σχέση της φιλοσοφίας με την τέχνη, αλλά πολύ περισσότερο η αισθητική σήμερα, υπερβαίνοντας πλέον τα παραδοσιακά όρια της, τείνει να καταστεί φιλοσοφία της τέχνης. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι, παρά τις όποιες μεταβολές που εισήχθησαν από τους φιλοσόφους κάθε εποχής μέχρι σήμερα, η σχέση της φιλοσοφίας με την τέχνη, όπως και με αυτή της θρησκείας, παραμένει.

ΙΝΔΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

- Το βασικό χαρακτηριστικό του ινδικού στοχασμού αφορά στο χαρακτήρα της μεταφυσικής, η οποία εμφανίζεται ανάμικτη με τη θρησκεία. Πρωτεύων είναι ο ρόλος της μεταφυσικής στις σχολές του Ινδουϊσμού και του βουδισμού, όπου διδάσκεται ότι στον κόσμο προϋπάρχουν δύο βασικές αρχές, η ψυχή και η ύλη. Ουσία και πηγή της ψυχής είναι το απόλυτο (Brahman), το οποίο μέσα στον άνθρωπο λαμβάνει το όνομα πνοή-αναπνοή (Atman).

ΙΝΔΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

- Τον ινδουϊστικό στοχασμό απασχόλησε η φυγή της ψυχής από τον κόσμο και η αναζήτηση του πραγματικού εαυτού μας, η καθαρή ψυχή και δια αυτής η αναζήτηση της απόλυτης-υπερβατικής αρχής. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει ότι οι στοχαστές ασχολήθηκαν λιγότερο με την πολιτική φιλοσοφία.
- Στην Ινδία δεν απαντάται ακριβής ονομασία της πολιτικής θεωρίας και αυτό σχετίζεται με το γεγονός ότι η πολιτική σκέψη δεν αποτέλεσε ποτέ πραγματικό αντικείμενο ενδιαφέροντος.

ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

- Στο επίκεντρο του κινέζικου φιλοσοφικού στοχασμού είναι το ιδεώδες της καλής διακυβέρνησης εξαιτίας της οποίας γινόταν και η αναζήτηση της αμετάβλητης αιώνιας αρχής, από αυτό καταφαίνεται ότι απώτερος στόχος δεν ήταν η μεταφυσική έρευνα αλλά ο πολιτικός στοχασμός.

ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ο φιλοσοφικός στοχασμός στην Κίνα δεν ξεινήνησε άμεσα με τον Κονφούριο. Μια βασική διαφορά των ταοϊστών και των κονφουκιανών ήταν ότι για τους πρώτους βασική αρχή ήταν το *ταό*, ενώ για τους δεύτερους ο *ηθικός νόμος*, που θεωρούνταν *βασικός* για την καλή διακυβέρνηση της χώρας. Το *ταό* δηλώνει τον ορθό δρόμο ή τον ορθό τρόπο προς την ηθική, προς το καλό, που πρέπει να ακολουθεί ο άνθρωπος.

ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Το ταό διακρίνεται σε δύο μορφές: στο ταό που δηλώνει την πηγή και την αρχή της τάξης που διέπει τον κόσμο και το ταό που ενυπάρχει σε κάθε πράγμα, και κατεπέκταση και στην ανθρώπινη ύπαρξη. Το ταό ως αρχή των πάντων είναι αιώνιο, άρρητο και απεριγράπτο. Η ύπαρξη του ταό στον άνθρωπο του εξασφαλίζει την ενότητα και την ταυτότητά του με το σύμπαν καθώς και την ευδαιμονία.

ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

- Σε αντίθεση προς τον ταιοϊσμό, ο κονφουκιανισμός είναι ένα σύνολο ηθικών, πρακτικών και πολιτικών αντιλήψεων, που εισήχθησαν από το βασικό εκπρόσωπο του κονφουκιανισμού, τον Κονφούκιο.
- Η κινεζική φιλοσοφία φαίνεται ότι σε σχέση με την ινδική έχει να δώσει μια συγκροτημένη πολιτική θεωρία περί κράτους, που κατέχει και την κεντρική σημασία στη φιλοσοφική έρευνα.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

- **Οι κινέζοι** με το φιλοσοφικό στοχασμό τους αποβλέπουν στη δημιουργία ενός εύρυθμου και αποτελεσματικού κράτους που να βρίσκεται σε πλήρη αρμονία με την ευρυθμία του σύμπαντος.
- Η μέθοδός τους βασίζονταν σ' ένα σύστημα δια του οποίου υποδεικνύονταν οι παραδοσιακές φιλοσοφικές αλήθειες
- **Οι ινδοί** αποσκοπούν στη βίωση του απόλυτου. Για την επίτευξη του σκοπού τους επαφίονταν στην ενόραση.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

- Αντιθέτως ο φιλελεύθερος στοχασμός των ελλήνων αποσκοπούσε σε μια τάξη πραγμάτων, η οποία εδραιώθηκε πάνω στην εξισορρόπηση των διαφόρων φιλοσοφικών τάσεων δια του λόγου. Η μέθοδος τους ήταν διττή, χρησιμοποιούσαν την ορθολογική μέθοδο αλλά και την ενορατική, η οποία βρισκονταν υπό τον έλεγχο του ορθού λόγου, γεγονός που συνέβαλε σημαντικά στην αυθύπαρκτη σημασία που απέδωσαν στον άνθρωπο.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

- Οι έλληνες στοχαστές διακρίνονταν για τη σαφήνεια και την καθαρή διατύπωση του συλλογισμού και των επιχειρημάτων τους.
- Η ελληνική φιλοσοφία κινήθηκε ανάμεσα στα δύο ρεύματα, του μονισμού των Ιώνων φιλοσόφων (φυσικών) και του δυισμού των πυθαγορείων, του Πλάτωνα κ.ά. Συγκεκριμένα ο δυισμός με βαθιές τις ρίζες του στον ορφικό μυστικισμό διεδράματισε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της φιλοσοφίας.

